

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การออกแบบงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) แบบ 1 กลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง (The pretest-posttest one group design) วัดดูประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

E = O1 X O2 O3

E = กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

X = โปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

O1 = ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อนการทดลองในกลุ่มตัวอย่าง

O2 = ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมหลังการทดลองในกลุ่มตัวอย่าง

O3 = ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมภายหลังการทดลอง 2 เดือนในกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ชั้นปีที่ 4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 81 คน ที่ฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาปฏิบัติเลือกสรรทางการพยาบาล และบริหารการพยาบาล

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 79 คน

Inclusion Criteria

1. เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยสยาม
2. สามารถเข้ารับการฝึกอบรมโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ครบทั้ง 2 วัน

Exclusion Criteria

1. นักศึกษาที่ไม่สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ครบตามโปรแกรม
2. นักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าทำแบบทดสอบในวันที่กำหนดได้
3. นักศึกษาที่ไม่ได้ขึ้นฝึกปฏิบัติในระยะเวลาการฝึกทั้ง Selective and Intensive

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุและผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (N = 79)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	8.86
หญิง	72	91.14
อายุ (ปี) ($\bar{x} = 27.02$)		
21	7	8.86
22	38	48.10
23	18	22.78
24	5	6.32
25	3	3.79
26	4	5.11
29	1	1.26
32	1	1.26
38	1	1.26
39	1	1.26
คะแนนการศึกษาเฉลี่ย (GPA) ($\bar{x} = 2.80$)		
3.51 – 4.00	2	2.53
3.01 – 3.50	20	25.31
2.51 – 3.00	38	48.10
2.00 – 2.50	19	24.06

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างพบว่าเป็น นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ เพศชาย 7 คน เพศหญิง 72 คน มีอายุเฉลี่ย 27.02 ปี อายุสูงสุด 39 ปีอายุน้อยสุด 21 ปี คะแนนการศึกษาเฉลี่ย 2.80 คะแนนการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด 3.74 คะแนนการศึกษาเฉลี่ยต่ำสุด 2.18

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 แผนการสอน ซึ่งพัฒนาโดยศิริมา ทองดี (2550) ซึ่งสร้างมาจากแนวคิดของ Kohlberg (1976), แนวคิดการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ Blatt and Kohlberg (1983) เป็นเอกสารจำนวน 2 ชุด เนื้อหาชุดที่ 1 ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการแพทย์ จรรยาบรรณวิชาชีพ ประเด็นความขัดแย้งทางการแพทย์ โดยการใช้การบรรยาย อภิปราย กรณีศึกษาประเด็นความขัดแย้งทางการแพทย์และวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกับแบ่งกลุ่มระดมสมอง เพื่อฝึกวิเคราะห์ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม สำหรับเนื้อหาชุดที่ 2 เป็นการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวคิดของ Blatt and Kohlberg (1983 อ้างอิงใน สุดใจ บุญอารีย์, 2541) และแนวคิดกระบวนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg (1976) โดยการใช้การบรรยาย แบ่งกลุ่มวิเคราะห์กรณีศึกษาที่เป็นประเด็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรม เริ่มด้วยการเสนอเรื่องราวที่มีความยุ่งยากในการตัดสินใจตามความถูกต้อง ความคิด แบ่งกลุ่มบุคคลเป็นกลุ่มย่อยตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีการอภิปรายในกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุปพร้อมเหตุผลของกลุ่มว่าควรหรือไม่ควรทำสิ่งที่เป็นประเด็นในการอภิปราย มีการนำเสนอเหตุผลของกลุ่มและสุดท้ายมีการอภิปรายร่วมกันเพื่อแสวงหาข้อสรุปที่มีเหตุผลประกอบ

3.3.2 แบบกำกับการทดลอง เป็นแบบบันทึกสถานการณ์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างใช้สำหรับจดบันทึกรายงานการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมทางการแพทย์ ที่พบระหว่างการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงในหอผู้ป่วย ซึ่งเป็นกิจกรรมการฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการทดลองลักษณะแบบบันทึกเป็นแบบเขียนบรรยายสั้นๆ โดยมีการกำหนดแบบฟอร์มแบบบันทึกสถานการณ์เป็นกระดาษ A4 โดยกำหนดเป็น 3 ข้อดังนี้ ข้อที่ 1 เป็นสถานการณ์ ข้อที่ 2 เป็นกระบวนการตัดสินใจตามแนวคิดของ Aiken and Catalano (1994) มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดประเด็นขัดแย้ง การพิจารณาทางเลือกที่จะปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทางเลือกแต่ละทาง ตัดสินใจเลือก และข้อที่ 3 เป็นปัญหาและอุปสรรค

3.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบอัตนัยประยุกต์ (MEQ) วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งพัฒนาโดยศิริมา ทองดี (2550) โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องการตัดสินใจสำหรับแก้ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมทางการแพทย์ ลักษณะเป็นข้อคำถามตามสถานการณ์จำลองและมีการสอดแทรกข้อคำถามเป็นช่วงๆ จำนวน 4 สถานการณ์ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยในหอผู้ป่วย สถานการณ์ที่ 1 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล มีคำถามจำนวน 5 ข้อ สถานการณ์ที่ 2 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วย มีคำถามจำนวน 5 ข้อ สถานการณ์ที่ 3 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตและความ

ตาย มีคำถามจำนวน 6 ข้อ และสถานการณ์ที่ 4 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับความเชื่อของผู้ป่วย มีคำถามจำนวน 5 ข้อ รวมทั้งหมด 21 ข้อ โดยครอบคลุม 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Aiken and Catalano (1994) คือการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดประเด็นขัดแย้ง การพิจารณาทางเลือกที่จะปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทางเลือกแต่ละทาง และการตัดสินใจเลือก เพื่อใช้ในการวัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยมีค่าความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้เท่ากับ .59 ค่าดัชนีความยาก (P) เท่ากับ .43 และ ค่าอำนาจจำแนก (D) ทั้งฉบับเท่ากับ .42

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ขั้นเตรียมการทดลอง

ผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาตเพื่อใช้โปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จากคณะพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคุณศิริมา ทองดี ผู้พัฒนาโปรแกรม โดยเชิญมาเป็นวิทยากรในการอบรมตามแผนการพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ได้ขออนุญาตคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ เพื่อขอความเห็นชอบและขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินงานวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นทำการทดสอบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อนการทดลอง (Pre-test) ด้วยแบบสอบถามต้นแบบประยุกต์วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ในวันที่ 14 ธันวาคม 2551 เวลา 14.00 – 16.00 น

3.4.2 ขั้นดำเนินการทดลอง

ระยะที่ 1 ระยะการฝึกอบรม ทำการฝึกอบรมตามแผนการสอน โดยคุณศิริมา ทองดี ผู้พัฒนาโปรแกรมเป็นผู้ทำการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรมใช้การบรรยาย อภิปราย กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แบ่งกลุ่มวิเคราะห์กรณีศึกษา ร่วมกับการอภิปรายในกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุปพร้อมเหตุผลของกลุ่มว่าควรหรือไม่ควรทำสิ่งที่เป็นประเด็นในการอภิปราย มีการนำเสนอเหตุผลของกลุ่มและมีการอภิปรายร่วมกันเพื่อแสวงหาข้อสรุปที่มีเหตุผลประกอบ เป็นเวลา 2 วันรวม 16 ชั่วโมง สถานที่ห้องประชุมหอพักนักศึกษาพยาบาลชั้น 6 ในวันที่ 15 และ 16 ธันวาคม 2551

การอบรมวันที่ 15 ธันวาคม 2551 มีการฝึกอบรมตามแผนการสอนชุดแรก ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการพยาบาล จรรยาบรรณวิชาชีพ บทบาทหน้าที่ของพยาบาล ประเด็นความขัดแย้งทางการพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพพยาบาล มีความตระหนักถึงความสำคัญของ

จริยธรรมในการให้บริการทางสุขภาพต่อผู้รับบริการ มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพยาบาลและจรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล และมีความสามารถวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งในการให้บริการได้อย่างเหมาะสม

การอบรมวันที่ 16 ธันวาคม 2551 เป็นการฝึกทักษะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวคิดกระบวนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg (1976) และกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของ Aiken and Catalano (1994) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดและหลักการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทางการพยาบาล สามารถอธิบายหลักการและเนื้อหาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมประกอบการตัดสินใจเชิงจริยธรรมตามสถานการณ์ที่กำหนด และสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมในการให้บริการกับผู้รับบริการตามสถานการณ์ที่กำหนดได้ถูกต้อง

บรรยากาศในการอบรมทั้งสองวัน ทำให้นักศึกษาได้มีการร่วมประชุม อภิปราย และทำกิจกรรมกลุ่มในหลากหลายวิธี มีการตั้งชื่อกลุ่มและสัญลักษณ์ของกลุ่มมีการแสดงท่าประกอบ มีการนำเทคนิคการผ่อนคลายและโยคะ ก่อนการเริ่มกิจกรรม มีกลุ่มสัมพันธ์ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น โดยการเล่นเกมส์บัดดี้ ช่วงปิดกิจกรรมนักศึกษาได้มีการประเมินผลการอบรม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.32$) ตามตารางที่ 2 และมีข้อเสนอแนะอื่นๆ ดังนี้

1. ได้มีการมองสะท้อนตนเอง ได้มุมมองโลกในมุมมองใหม่ๆ การแสวงหาความสุขจากสิ่งใกล้ๆ ตัว
2. ได้เรียนรู้ทักษะการตัดสินใจ และแนวคิดการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยและญาติ เมื่อต้องประสบกับสถานการณ์ทางจริยธรรม
3. ได้เรียนรู้กระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นขั้นตอน หลักที่ใช้ในการพิจารณาและใช้ในการตัดสินใจปัญหาทางด้านจริยธรรม
4. ได้ประสบการณ์การเรียนรู้การตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรม
5. ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
6. ได้ฝึกการกล้าแสดงออก
7. ควรจัดช่วงเวลาในการฝึกอบรมเป็นช่วงที่ไม่ได้ขึ้นฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยเนื่องจากมีภาระงานค่อนข้างมากทำให้นักศึกษาขาดสมาธิในการฝึกอบรม เนื่องจากกังวลเรื่องงาน
8. ควรเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์มากๆ บรรยายน้อยๆ เนื่องจากทำให้นักศึกษาได้มีการแสดงความคิดเห็นและได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนๆ มาก

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรมตามโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

หัวข้อที่ประเมิน	ความคิดเห็นของนักศึกษาที่เข้ารับการอบรม (n = 79)	
	\bar{x}	ระดับ
1. กิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดโครงการ	4.40	ดี
2. การจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอนไม่ซับซ้อน	4.33	ดี
3. เป็นกิจกรรมที่มีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.67	ดีมาก
4. กิจกรรม/โครงการสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้	4.67	ดีมาก
5. สถานการณ์จำลองที่นำเสนอใช้ฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้	4.59	ดีมาก
6. ขั้นตอนและกิจกรรมการฝึกมีประโยชน์ต่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	4.57	ดีมาก
7. วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ	4.59	ดีมาก
8. ระยะเวลาการจัดโครงการมีความเหมาะสม	3.50	ปานกลาง
9. การกำหนดเวลาในการจัดโครงการมีความเหมาะสม	3.61	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	4.32	ดี

ระยะที่ 2 ระยะฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จากสถานการณ์จริงในหอผู้ป่วยรวม 4 เดือน โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการบันทึกสถานการณ์ปัญหาข้อขัดแย้งทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน และให้บันทึกกระบวนการตัดสินใจของตนเองที่ได้ดำเนินการไป แบ่งการฝึกออกเป็น 2 ช่วงเวลา

ช่วงเวลาที่ 1 ช่วงกำกับทดลอง ระยะขึ้นฝึกปฏิบัติในช่วงการฝึก ช่วงเดือนธันวาคม 2551 ถึง มกราคม 2552 นักศึกษาขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยโดยมีอาจารย์นิเทศให้คำแนะนำ ชี้แนะให้เห็นถึงปัญหาทางด้านจริยธรรม และให้นักศึกษานำเสนอปัญหาที่พบในระหว่างการฝึกร่วมกับกลุ่มในการวิเคราะห์และให้เหตุผลในการตัดสินใจปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

ช่วงเวลาที่ 2 ช่วงเรียนรู้ด้วยตนเอง ระยะขึ้นฝึกปฏิบัติในช่วงการฝึก ช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2552 ถึง มีนาคม 2552 ในระยะนี้เป็นระยะก่อนสำเร็จการศึกษา นักศึกษาจะได้รับการฝึกจากแหล่งฝึกภายนอก โดยมีเจ้าหน้าที่พยาบาลในแต่ละแหล่งฝึกเป็นผู้ให้การดูแล ดังนั้น

ในช่วงเวลานี้ นักศึกษาจะได้ฝึกการวิเคราะห์และการตัดสินใจด้วยตนเอง และเมื่อจบการฝึกจะมีประชุมร่วมกัน เพื่อนำเสนอปัญหาที่พบในระหว่างการฝึกช่วงเวลานี้และเหตุผลในการตัดสินใจของนักศึกษา เพื่อให้กลุ่มได้ร่วมกันอภิปรายและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการบันทึกและรายงานสถานการณ์การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทั้งหมด 12 สถานการณ์ ได้แก่ ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับพยาบาลกับผู้ป่วยจำนวน 9 สถานการณ์ ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกี่ยวกับชีวิตและความตาย จำนวน 3 สถานการณ์

ระยะที่ 3 ระยะเก็บรวบรวมข้อมูล หลังสิ้นสุดการฝึกแต่ละช่วงเวลา กลุ่มตัวอย่างเข้าทำการทดสอบอัตนัยประยุกต์ วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาล และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูล ช่วงเวลาที่ 1 ทำการทดสอบวันที่ 16 มกราคม 2552 และช่วงเวลาที่ 2 ทำการทดสอบวันที่ 20 มีนาคม 2552

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลใช้การวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย คะแนนความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 2 ช่วงเวลาโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำกันตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไปในช่วงเวลาที่แตกต่างกันในกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน (One Way Repeated Measures Analysis SPSS)
3. กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05